

obscur. De tota manera és inseparable de *bis* com a nom substantiu d'una tela o drap, sens dubte de color *bis*, i que també es va usar a Catalunya i en llengua d'Oc: *bis* «lin», *PDPF* (cf. *bisson* «vêtement de lin»). El nostre Guillem de Cervera (mj. S. XIII) oposava el *bir*, com a propi de donzelles i dones d'estament baix, a la porpra de les dames (534a). En tot cas es pot descartar sense escrúpols la idea de T. A. Jenkins¹ de veure-hi la reducció d'un **buis* pròpiament nom del millà o bisaroca, ll. *BUTEO*, a base de la idea no ben demostrada que sigui el color típic d'aquest ocell de presa; però més greus, i múltiples, són les inversemblances semàntiques, morfològiques, filològiques i fonètiques de la idea.

Altres romanistes (com M.-L., *REW*, 3873, i Bloch)¹⁵ conclouen que l'origen és desconegut. La idea que Wartburg (*FEW* I, 431-2) presenta, si bé reconeixent que és molt dubtosa, de partir de **BOМBŪCIUS* 'del color del *bombyx*' (que primer designà un teixit de seda, després de cotó), és al capdavant la més defensible, si admetem que **bombis* sofrí un fals anàlisi *bon bis*, que eliminés *bon* com una mera ponderació dels venedors de drap *bis*; i si bé esperariem més aviat que en el francès arcaic es trobés **biz*, fem. **bice*, amb -ç- africada i sorda, no és difícil que en aquest adjectiu la forma femenina fos refecció analògica de la masculina; i ja en francès arcaic la diferència fònica entre -z i -s era tan migrada (i inconstant) que la influència del quasi sinònim, més usat, *gris*, *grise*, justifica la substitució de la sibilitant. Tanmateix això i la deglutinació de *bon* són dificultats superables però molt importants, que bastarien per fer ben dubtosa aquesta etimologia (i encara n'hi ha d'altres).

¹ *The Manly Anniversary Studies in Lang. and Lit.*, 351-61.

BISAROCA o **BUSAROCA**, -AROC, ocell de presa anàleg al falcó, nom comarcal del Nordest i del Pirineu, afí a l'oc. ant. *buzoc*, *buzac*, fr. *buse*, *busard*, fr. dial. *bu(i)son*, en llatí *BUTEO*, -ONIS, espècie d'ocell augural, mot rar i tardà; en català el mot és menys antic i menys general que a França, d'on probablement el prenguérem, com a terme de falconeria, partint de la forma occitana dial. *buzaroca*. □ 1.ª doc.: c. 1890, Saisset.

Manca encara en el Lab. i diccionaris anteriors. El *DAG*. recollí ja les variants *busaroc*, -oca, *basaroca*, *bosaroca*.¹ La forma avui més considerablement coneguda és *bisaroca*, perquè pertany (almenys en els sentits secundaris) a l'ús comú del català de Girona («no siguis *bisaròca!* 'badoc, beneit', 1920) i de l'Emp., i per la *Torre de les Bisarques*, tan coneguda, en els afores d'Olot. En una cèdula de 1898 ja anotava el meu pare a Llers: «*biseroca*: au de rapinya; en llenguatge figurat, vol dir 'prostituta': *casa de biseroques*». Més tard l'usava literàriament: «manera noble de dur els seus anys és la d'aquestes senyores que no fan ostentació en la seva persona d'aquestes gales que, si rellenen la gràcia i la frescor de la joventut, converteixen

en espellifada *bisaroca* la sexagenària impenitent» (*Revisió de valors del S. XIX*, p. 13).

També és en els sentits figurats que solia usar la forma amb *u* l'humorista rossellonès Albert Saisset (vegeu-ne passatges citats, de *busaroc* i -*roca* en *AlcM*): «i què me cantes, *busaroca?* / Que me prenes per una lloca?» (Id., *Catalanades*). Segons Grandó, (*Misc. Fabra*, p. 184), *busaròc*, -òca, en el Rosselló és adjectiu «poc seriós; babau, beneit», «frivole, badin; sot, stupide». A Llofriu *bisaroc* i *bisaroca* «persona poc deseixida, encantada», a Pineda *bisaroca* «badoc, encantat» (*BDLC* ix, 342; x, 27). Aquest matis es repeteix pertot en el significat secundari, car Saisset usa el masculí *busaroc* amb el valor de 'badoc, o home curt de gambals': «per 'xò me fas llevar, *busaroc?*» (*Comptes de l'altre moun y d'aquest*, 10); a Menorca defineixen *bisaroca* com a 'estaquirot' («estarot, persona que fa bellumes o nosa», *AlcM*); i Sainéan explica «le *busarot* reste des heures perché sur une branche, attendant sa proie, patient et immobile».

S'explica, el quadro semàntic que això forma, per les mateixes actituds que sol pendre aquest falcònid, que és gros i no massa poderós però s'està en pacient observació, dalt del cingle, esperant que passi una presa a la mida de les seves capacitats; per això en parlen quan es tracta de paratges trencats i feréstecs, com a Palmerola, on em digueren (1954) d'una afrau solitària en la Serra de Matamala «que només se la mira la *buzaròkè*»; i a l'Estany (1935), parlant del *Serrat de la buzuròkè*, me la descriu com un ocell semblant al mussol però més gros. I és clar que també el *gamaris* i el *mussol*, altres ocells, d'aquest grup, que es valen més d'una observació potfidirosa que de la potència d'una envergadura d'àguila o del vol fulminant d'un esparver, han donat lloc a la mateixa mena de metàfora.

Completarem, abans de seguir endavant, la doc. de les variants catalanes: A Montalbà de Vallespir digueren (1960) que les *buzaròkès* són una espècie d'esparvers o falcons; i el ceretenc Brazés juga sovint amb la mateixa variant en els versos de *L'Ocell i les Cireres* (pp. 38 i passim). Amb tot això, si hi combinem les localitats donades per *AlcM*, Sallent (*BDC* x, 56,63) i Amades (*BDC* xix, 103), es dibuixa una zona geogràfica ben delimitada, que abraça des de Salses fins més enllà de Ripoll, i des de Cerdanya, la Pobla de Lillet i Camprodon fins a l'Alt Vallès (L'Estany, Bigues) i Pineda.² Quant a l'àrea de les dues variants bàsiques, *bi-* sembla ser la del bisbat de Girona, *bu-* la dels d'Elna i Vic.

Podem passar ara a l'estranger. Sobretot *buzac* era ja mot antic en occità,³ tan antic i familiar entre els trobadors que Bertran de Born no solament l'usava (*PSW*) sinó que prenent aquest nom d'ocell com a símbol dels ocells de caça, en sentit depreciatiu, hi fabricà un neologisme *buzacador* per anomenar els caçadors empedreïts que no parlaven d'altra cosa que de les seves belles preses: en el famós «enueg» adreçat al joglar *Rassa*: «e li ricome cassador / m'enuejon, e-l *buzacador*, / parlàn de volada, d'austor, / e jamais